

Bütçe Açığı ve Yönetim Kalitesi İlişkisi: BRICS-T Ülkeleri İçin Bootstrap Panel Nedensellik Analizi

Budget Deficit and Quality of Governance Nexus: A Bootstrap Panel Granger Causality Analysis for BRICS-T

Nazlı KEYİFLİ, Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye, nazlikeyifli@gumushane.edu.tr

Orcid No: 0000- 0002-0589-8089

Mehmet DAĞ, Siirt Üniversitesi, Türkiye, mehmetdag323@gmail.com

Orcid No: 0000-0003-2206-2184

Öz: Bu çalışmada, bütçe açıkları ve yönetim kalitesi (demokratik kalite ve teknik kalite) üzerine odaklanılmış ve değişkenler arasındaki ilişki geliştirmekte olan ülkelerin özel bir grubu olan BRICS-T ülkeleri (Brezilya, Hindistan, Çin, Güney Afrika, Rusya ve Türkiye) açısından 1996-2020 dönemi için ampirik olarak araştırılmıştır. Çalışmada, yöntem olarak ikinci nesil panel nedensellik testi olan Kónya'nın (2006) Bootstrap panel Granger nedensellik analizi kullanılmıştır. Bootstrap panel Granger nedensellik analizinden yararlanılarak elde edilen bulgular; Rusya ve Türkiye için bütçe açığından demokratik kaliteye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi; Brezilya için demokratik kaliteden bütçe açığına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi ortaya koymaktadır. Öte yandan, Brezilya ve Güney Afrika için bütçe açığından teknik kaliteye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi; Rusya için teknik kaliteden bütçe açığına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi; Türkiye için ise çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Çin ve Hindistan'da ise bütçe açığı ile yönetim kalitesi (demokratik kalite ve teknik kalite) arasında nedensel bir ilişki gözlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Bütçe Açığı, Yönetim Kalitesi, Bootstrap Panel Granger Nedensellik Analizi, BRICS-T

JEL Sınıflandırması: H10, H62, G30

Abstract: This study aims to analyze empirically the nexus among budget deficits and governance quality (democratic quality and technical quality) in the context of special group of developing countries BRICS-T countries Brazil, India, China, South Africa, Russia and Turkey) for the period 1996-2020. In the study, Kónya's (2006) Bootstrap panel Granger causality analysis, which is the second generation panel causality test, was used as a method. Findings obtained by using Bootstrap panel Granger causality analysis; A one-way causality relationship from budget deficit to democratic quality for Russia and Turkey; It reveals a one-way causality relationship from democratic quality to budget deficit for Brazil. On the other hand, one-way causality from budget deficit to technical quality for Brazil and South Africa; one-way causality relationship from technical quality to budget deficit for Russia; for Turkey, on the other hand, a bidirectional causality relationship has been determined. In China and India, however, no causal relationship was observed between the budget deficit and the quality of management (democratic quality and technical quality).

Keywords: Budget Deficit, Quality of Governance, Bootstrap Panel Granger Causality Analysis, BRICS-T

JEL Classification: H10, H62, G30

1. Giriş

Küreselleşme olgusu ile birlikte ekonomik krizler; etki alanları ortaya çıktıkları ülke sınırlarının çok ötesine varan ve politik ve toplumsal düzeyde de olumsuzluklara neden olan bir yapı arz etmeye başlamışlardır. Bu durum, söz konusu krizlerle mücadele edilmesinin önemini daha da arttıran bir husus haline getirmiştir. Devletlerin ekonomik krizlerle mücadelede başvurdukları

Makale Geçmişi / Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 1 Şubat / February 2021

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 19 Şubat / February 2022

© 2022 Journal of Yaşar University. Published by Yaşar University. Journal of Yaşar University is an open access journal.

temel aracın genişletici maliye politikası uygulamaları olduğu görülmektedir. Böylelikle ekonomik canlanmanın sağlanması amacına ulaşılması hedeflenmektedir. Çok sık başvurulan genişletici maliye politikaları, sırasıyla, kamu harcamalarının sürekli artmasına, kamu gelir-gider dengesizliklerine, bütçe açıkları ve borçlanmaya neden olmuştur. Sürecin kötü yönetilmesi ülkeleri çok ciddi mali sorunlarla karşı karşıya bırakmış ve bu durum bir kısır döngü halini almıştır. Neticede, bu kısır döngüden çıkmak için uygulanan her bir politika daha büyük bütçe açıkları ile karşılaşılması sonucunu ortaya çıkartmıştır.

Bütçe açıklarına neden olan ve maliye politikalarını etkileyen tek faktörün kamu harcamaları olarak kabul edilmesi ve dolayısıyla çözümün kamu harcamalarının azaltılması şeklinde aranması, ekonomideki sorunlara sağlıklı ve kalıcı çözüm bulunmasının önünde bir engel olmaktadır. Bu nedenle, ekonomik krizler birçok ülkede kamu mali yönetimlerinin sorgulanmasına ve ekonomi ve siyaset başta olmak üzere birçok alanda köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu bağlamda, teorik ve ampirik çalışmalarla literatürde de ortaya konulduğu gibi, kamu yönetimi ve kurumları ilgilendiren; kamu maliyesi ve yönetiminde etkinlik, şeffaflık, hukukun üstünlüğü, ifade hakkı ve hesap verilebilirlik gibi unsurların bütçe açıkları üzerinde etkili olduğu kabul edilmiştir.

Genel olarak, bütçe açıklarına neden olan ve mali politikaları etkileyen tek faktörün kamu harcamaları görülüp bu değişkene yoğunlaşılması sürdürülebilirlik ve sağlıklı çözüm önerileri açısından yeterli olmayabilir. Çünkü ekonomik dengelerde yaşanan olumsuzluklar ülkelerin kamu mali yönetimlerini sorgulamalarına ve ekonomi ve siyaset başta olmak üzere birçok alanda köklü değişimlere gitmelerine neden olmuştur. Bu bağlamda çok sayıda ampirik çalışmanın da ortaya koyduğu gibi şeffaflık, hukukun üstünlüğü, ifade hakkı ve hesap verilebilirlik ve devletin etkinliği gibi yönetimi ve kurumları ilgilendiren unsurlarında bütçe açıkları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 42'sini, dünya gayri safi yurt içi hasılasının ise yüzde 23'ünü oluşturan ve hem ekonomik hem de politik anlamda oldukça güçlü konumda bulunan, dünyanın en önemli beş yükselen ekonomisi Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nin oluşturduğu BRICS ülkelerinin, ekonomik krizlerden etkilenmediği veya sınırlı ölçüde etkilendiği görülmüştür. Son zamanlarda, gerek ekonomi ve gerekse de politik çevrelerde, Türkiye'nin de ekonomik performansının BRICS ülkeleri ile benzerlik gösterdiği ve onların konumuna geleceği hususu güçlü bir şekilde ifade edilmektedir. Bu çerçevede, yönetim kalitesi ve bütçe açığı arasındaki ilişki BRICS-T ülkeleri açısından ele alınmış ve yönetim kalitesindeki artışın bütçe açıklarının azaltıcı bir etki ortaya çıkartıp-çıkartmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Siyasi durum, kurumsal kalite ve etkinliğin daha iyi

değerlendirilebilmesi adına, ülkelerin yönetim kalitesi; demokratik ve teknik kalite olarak iki sınıfta ele alınmıştır.

Ekonomik sorunlarla mücadelede başarılı olunabilmesi için daha doğru ve etkin kararlar alınabilmesi adına, bütçe açıklarının yönetimi ve sürdürülebilirliği ile yönetim kalitesi arasındaki ilişkinin ortaya konulması literatüre ve ekonomiyi yönetenlere yol gösterici ve katkı sağlayıcı nitelikte olacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın sağlayacağı katkılardan birincisi, literatürde bütçe açıkları ve yönetim kalitesi - özellikle de yönetim kalitesinin, teknik ve demokratik şeklinde iki sınıfta ele alındığı – arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma konusundaki eksikliğin giderilmesine yardımcı olacaktır. İkincisi, söz konusu ilişki önceki çalışmalarda ele alınmayan farklı bir ülke grubu için ve daha önce uygulanmayan farklı bir yöntemle ele alınmıştır. Üçüncüsü, bütçe açıkları ile yönetim kalitesi arasındaki ilişkinin yönü ve varlığı tespit edilerek BRICS-T ülkeleri için politika yapıcılara fikir verecek ve gelecekteki çalışmalar için ışık tutacaktır.

2. Teorik Arka Plan

Son otuz yıllık süreçte gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin genelinde temel makroekonomik sorunlardan biri bütçe açıklarının sürekli bir şekilde artması ve kronikleşmesidir. 1970’lerde yaşanan petrol krizleri de bu durumu tetikleyen olaylar arasında yer almaktadır. Bütçe açıkları mali ve parasal disiplini bozmanın yanı sıra işsizlik ve enflasyon gibi ekonomik istikrarsızlıklara da sebep olabilmektedir. Öte yandan, olağanüstü bir gelir kaynağı olarak adlandırılan borçlanma, bütçe açıklarının varlığı ile devletin olağan gelir kaynakları arasında yerini almıştır (Doğru ve Şentürk, 2013: 90). Kamu borçlarının geri ödeme zamanı geldiğinde devletin gelire ihtiyacının olması ise devletin ekonomiyi daha fazla müdahalesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Böylelikle, devletin mali açıdan iflası olarak değerlendirilen bütçe açıklarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Şüphesiz, maliye politikasının makroekonomik performansı etkileme gücü bütçe açıklarının kaynak kullanımının verimliliği ve ekonomik büyüme kanalıyla gerçekleşir. Dolayısıyla, ekonomik büyüme ve refahın temin edilesinin temel koşulu maliye politikasının düşük bütçe açıklarını garanti etmesidir. Ayrıca, bir ülkede düşük bütçe açıklarının varlığı, gelecekte ülkenin yüksek kamu borcu riskini azaltmakta ve ekonomik krizlerin ortaya çıkmasını engellemektedir (Clement vd., 2004:423).

Ancak, bütçe açıkları, hükümetlerin maliye politikalarını yürütmek, ekonomik büyüme ve gelişmeyi teşvik etmek amacıyla yaptığı bütçe harcamalarının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Debrun vd., 2009: 44). Dünya genelinde birçok ülkede yaşanan küresel kriz öncesinde bütçe

açıkları kontrol edilebilir düzeyde iken kriz sonrasında hem iç talebi canlandırmaya yönelik uygulanan genişletici politikalar hem de banka ve şirketleri kurtarmanın ortaya çıkardığı maliyetler bu açıkların artışı hızlandırmıştır. Bu durum birçok ülkede mali yapının kötüye gitmesine neden olmuştur (Kaplanoğlu ve Rapanos, 2011:1).

Genel olarak gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkenin maruz kalabileceği bütçe açıklarındaki artış, devletleri enflasyon, işsizlik, gelir dağılımı gibi makroekonomik sorunlarla mücadelede uygulayacakları ekonomi politikalarının etkinliğini sınırlandıran bir sorundur (Alesina ve Perotti, 1996:12). Öte yandan, yüksek bütçe açığı seviyeleri devletin mali sürdürülebilirliğini tehdit ederek kamu borcunun artmasına, özel sektörün dışlanmasına ve yetersiz kaynak tahsisinden dolayı cari açıkların oluşmasına yol açmaktadır. Bu gibi durumların gelecek kuşakları, ekonomik büyüme ve gelişmeyi, sosyal refahı ve insanların yaşam standartlarını olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir (Woo, 2003:389).

Tabii, gelişmekte olan ülkeler vergilendirme sürecinde kurumsal sorunlarla da karşı karşıya kaldıklarından ötürü vergilendirmeden de yeterli ölçüde gelir elde edememektedirler. Bu ülkelerdeki gelir yaratma kabiliyetinin düşüklüğünün önemli bir nedeni de düşük yönetim kalitesine sahip olmalarıdır. Ayrıca, kötü kamu mali yönetimine sahip ülkelerde; bütçe harcamalarının şeffaf olmaması, kamu görevlilerinin rant arayışı, halk ya da muhalefet tarafından kamu yatırım projelerinin izlenememesi ve denetlenememesi de bütçe açıklarını körükleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bahsi geçen bu faktörlerin yanı sıra kurumsal kalite, siyasi istikrar, yolsuzluk düzeyi kısacası iyi bir yönetim kalitesinin var olmayışı da bütçe dengesini etkilemektedir. Dolayısıyla, sıralanan tüm bu ve benzeri durumlar bilhassa yüksek borçlu gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun azaltılması, beşeri sermayenin artırılması ve açlığın ortadan kaldırılmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılmasını da zorlaştırmaktadır (Alesina ve Rodrik, 1994:470).

Şüphesiz, artan kamu harcamaları ve beraberinde gelen finansman sorununun borçlanma ile karşılanmasının ortaya çıkardığı yüksek bütçe açıkları ve kamu borçlarının yönetimi birçok ülkede sorgulanmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke açıkların risklerini minimize etme ve kamu maliyesini disipline etme çabası içine girmiştir (Lundback, 2008:8). Söz konusu çabalara paralel olarak dünyada da küreselleşme ve bölgesel bütünleşme süreçleri ekonomi ve siyaset başta olmak üzere pek çok alanda köklü değişim ve dönüşümler yaşatmıştır. Hükümetin rolü, kamu mali yönetim sistemleri ve ekonomi politikalarının nasıl olması gerektiğine ilişkin tartışmalar gerek politikacılar gerekse de ekonomistler tarafından ele alınmıştır (Eroğlu, 2013:141). Bu bağlamda, kamu yönetim anlayışının yeniden yapılandırılması başta olmak üzere şeffaflık, kontrol edilebilir devlet ve

katılım gibi tartışmalar ortaya çıkmıştır. Yönetim anlayışındaki bu değişim ve dönüşüm anlayışı ekonomi ve maliye yönetimine de yansımıştır (Rondinelli, 2007:4). Kısacası, son yıllarda yaşanan kamu harcamalarındaki artış ve beraberinde getirdiği finansman sorununun arttırdığı yüksek kamu borcu birçok ülkenin bütçe dengelerini olumsuz etkilemiştir. Bu gibi durumların ortaya çıkardığı sorular nedeniyle pek çok ülke kamu maliyesini disipline etme girişiminde bulunmuştur (Karakurt, 2016: 187).

Burada önemle belirtilmelidir ki, dünya genelinde ekonomi, politik ve sosyal alanda yaşanan bu köklü değişim ve dönüşüm çabaları hükümetlerin rolünde paradigma kaymasına neden olmuştur. Yaşanan bu paradigma kaymasını simgeleyen terim olarak yönetim kalitesi olgusu ortaya çıkmıştır. Başka bir ifadeyle, yönetim kalitesi, kamusal alanda hayata geçirilen reformlarla devletin rolü ve doğasındaki değişimi açıklayan özel bir terimdir. Dolayısıyla siyasi davranışları şekillendiren bir yönetim anlayışı olarak kamu politikalarını derinden ilgilendiren önemli bir konudur (Bevir, 2009:3).

Çok sayıda ampirik çalışmanın da ortaya koyduğu gibi yönetim kalitesi kavramı tüm toplumu ve ekonomik sektörleri kapsayacak ölçüde hükümetin etkinliği, hukukun üstünlüğü, yolsuzluğun kontrolü ve düzenleyici kalite gibi çeşitli boyutları içermektedir. Ancak, politikacılar ve akademisyenler tarafından geniş bir şekilde tartışılan bu kavramın genel kabul görmüş bir tanımı yoktur (Kaufmann vd., 2011:222). Bu çerçevede yönetim kalitesini ölçmek amacıyla katılım, şeffaflık, hukukun üstünlüğü, hesap verilebilirlik, tutarlılık, öngörülebilirlik ve etkinlik gibi ilkeler benimsenmiştir (Caluser ve Salagean, 2007:12). Yönetim kalitesinin hem ölçülmesi ve gelişiminin izlenmesi hem de ülkeler arası karşılaştırılmaların yapılması için başta Dünya Bankası olmak üzere çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından yönetim kalitesi endeksleri geliştirilmiştir.

Bu çalışmada, en güvenilir göstergelerden biri olduğu için Dünya Bankası tarafından geliştirilen Dünya Bankası Yönetim Göstergeleri (WGI) iyi yönetim kalitesinin ölçülmesindeki göstergeler olarak kullanılmıştır. Dünya Bankası Yönetim Göstergeleri; ifade hakkı ve hesap verilebilirlik¹, politik istikrar², devlet etkinliği³, düzenleyici kalite⁴, hukukun üstünlüğü⁵ ve

¹ Bir ülkede vatandaşların ifade, örgütlenme ve basın özgürlüğü üzerinde herhangi bir baskıya maruz kalmamasını, özgürce seçimlere katılabilmemesinin ölçüsüdür.

² İktidardaki hükümetlerin anayasaya aykırı ya da terör/şiddet yoluyla istikrarsızlaştırılmasının ölçüsüdür.

³ Kamu hizmet sunumunun kalitesi ve bu hizmetlerin siyasi baskılardan bağımsızlığı ve hükümetin uyguladığı politikalara olan güvenin ölçüsüdür.

⁴ Hükümetin özel sektörün gelişmesine izin veren ve teşvik eden sağlıklı politikalar ve düzenlemeler geliştirme ve uygulama yeteneğinin ölçüsüdür.

⁵ Vatandaşların topluma güveni, sözleşmelerin uygulama kalitesi, mülkiyet hakları, polis ve mahkemelerin kalitesi, suç ve şiddet olasılığı gibi konulardaki algının ölçüsüdür.

yolsuzluk kontrolü⁶ gibi toplam altı bileşenden oluşmaktadır. Dolayısıyla yönetim kalitesi bir bütün olarak başta kamusal faaliyetlerin yürütülüp uygulanmasında ve makroekonomik değişkenler üzerinde önem arz etmektedir.

3. BRICS-T Ülkelerine İlişkin Betimleyici Değerlendirme

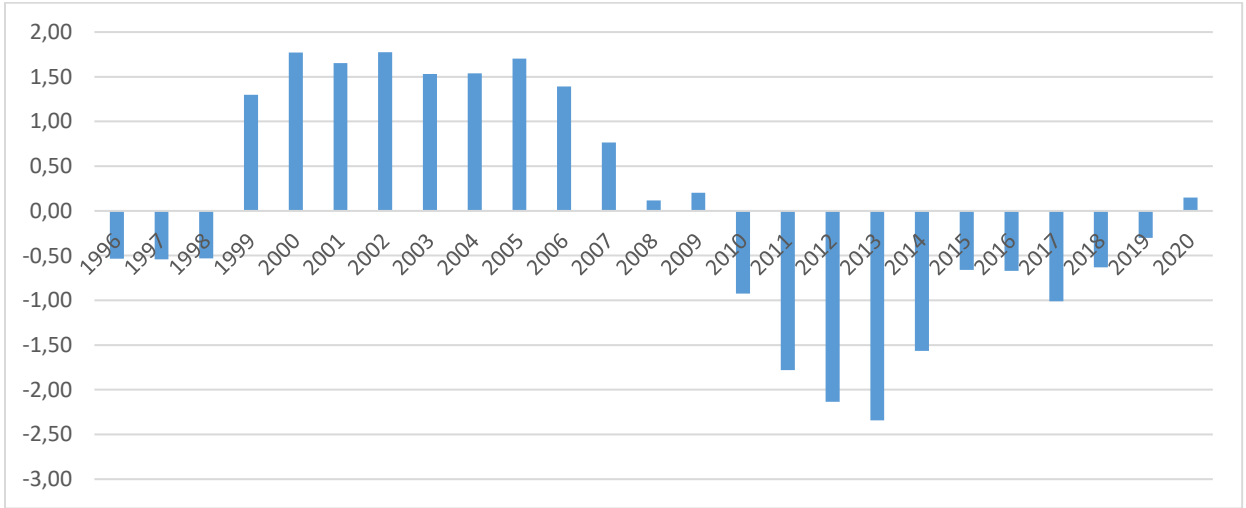
Son yıllarda, Brezilya, Hindistan, Çin ve Rusya gibi ülkelerin ekonomileri hızlı bir büyüme trendi sergilemiş ve yabancı yatırımların pek çoğuna ev sahipliği yapmıştır. Göstermiş oldukları bu ekonomik performanslarıyla birçok ülke arasından sıyrılarak küresel ekonomik sistemin önemli aktörleri olma noktasına gelmişlerdir. Bu nedenle, 2001 yılında Jim O'Neill tarafından bu ülkelere BRIC adı verilmiştir. Güney Afrika'nın 2010 yılında BRIC ülkelerine eklenmesiyle de söz konusu ülkeler BRICS ülkeleri olarak ifade edilmeye başlanmıştır (Haibin, 2012). BRICS kavramı yükselen bu güce referans olarak kullanılmış ve küresel politik ve ekonomik ilişkilerin büyük değişimine işaret etmektedir (SGI, 2012:4). Goldman Sachs (2003) raporunda söz konusu ülkelerin 40-50 yıl içinde G7 ülkelerine yetişeceği ve dünya ekonomisinde söz sahibi olacakları vurgulanmıştır. Ayrıca raporda Türkiye'nin ekonomik performansının son yirmi yılda BRICS ülkelerinin ekonomik seviyesine yaklaştığı bu nedenle dünyanın güçlü ekonomileri arasına girmiş ve yükselen ekonomiler olarak adlandırılan BRICS ülkelerine Türkiye'nin de dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Sandacılar, 2012).

BRICS ülkeleri ekonomik performans olarak dünyanın geri kalanı ile karşılaştırıldığında önemli ölçüde pozitif yönde bir ayrışma göstermektedir. Gelişen ekonomilerin en önemlilerinden olan BRICS ülkeleri bölgesel ve küresel ölçekte güç olmuşlardır. Bu ülkeler dünya nüfusunun neredeyse yarısına sahip olmakla birlikte toplam yüzölçümleri de dünya yüzölçümünün dörtte birinden fazladır (Narin ve Kutluay, 2013). Bu özelliklerinin yanı sıra hızla artan milli gelirleri, zengin doğal kaynaklara sahip olmaları, emeğin görece ucuz, ihracat düzeyinin yüksek, üretim maliyetinin düşük ve tüketici sayısının fazlalığı gibi ortak özellikleri de bulunmaktadır (Vandemoortel vd., 2013). BRICS ülkelerini diğer gelişmekte olan ülkelere ayıran bu gibi özelliklerinin yanında bu ülkeler kendi içinde heterojen bir yapı sergiledikleri görülmektedir. Örneğin, ekonomik yapı içinde Rusya ve Brezilya'da tarım sektörü önemli bir paya sahipken, Çin ve Hindistan'da ise hizmet sektörü hâkim sektör konumundadır. Ayrıca, Çin ve Hindistan doğal kaynakları yetersiz olduğu için doğal gaz ve petrol ithalatçısı ülkelerdir.

⁶ Özel çıkarların sağlanması için kamu gücünün kullanılması ve devletin imkanlarının seçkinler ve özel çıkar grupları için kullanılması gibi konularda algının ölçüsüdür.

Ancak, bu ülkelerde sağlam bir kamu maliyesi sistemi olmayışı genelde kamu gelirleri özelde vergi gelirlerinin kamu harcamalarına karşılama konusunda yetersiz kalması sonucunu ortaya çıkartmıştır. Bu durumun doğal sonucu olarak söz konusu ülkelerde bütçe açıkları en önemli makroekonomik sorunlardan biri olmuştur. Yaşanan bu olumsuzluğun etkilerini en aza indirmek, kamu maliyesinde disiplini sağlamak amacıyla yönetim kalitesini artırma hedefi bu ülkeler açısından en temel politika hedefleri arasında yer almıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada, gelişmekte olan ülkeler içinde ön plana çıkan BRICS ülkelerinin ekonomik yapılarının farklı olmasından dolayı hedefledikleri yönetim kalitesi anlayışlarının bütçe dengesi üzerindeki yansımaları değerlendirilmiştir.

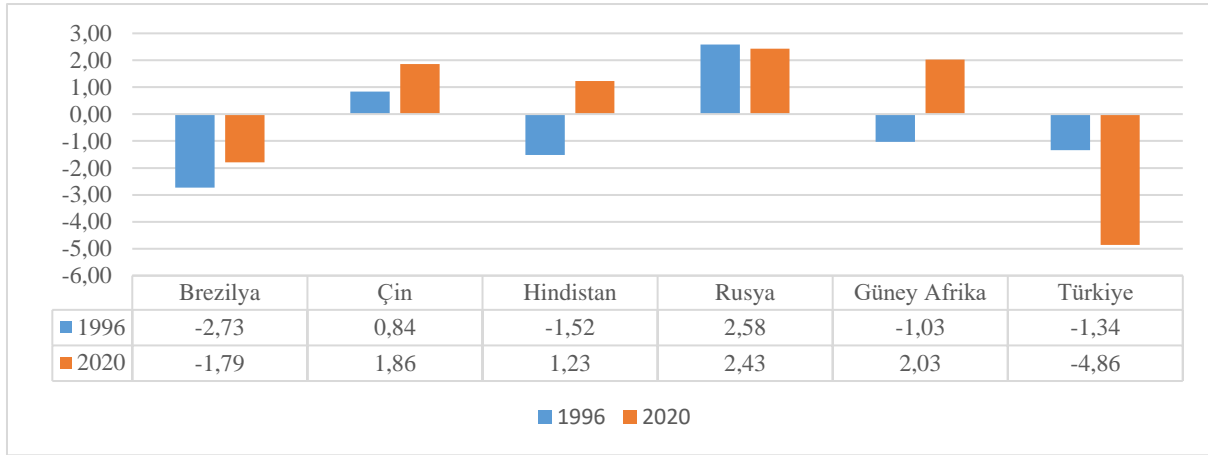
Şekil 1’de BRICS-T ülkelerinde 1996-2020 yılları arasında bütçe açıklarının GSYH içindeki payları yer almaktadır.

Şekil 1. Yıllar İtibariyle BRICS-T Ülkelerinde Bütçe Açığının GSYH İçindeki Payları
Kaynak: World Bank

Şekil 1’de görüldüğü üzere, BRICS-T ülkeleri genelinde bütçe açıklarının GSYH içinde payları dalgalı bir seyir izlemektedir. 1996 yılında %(-0.53) olarak gerçekleşen bütçe açıklarının GSYH’ya oranı bu ülkelerde 1999 yılında 2009 yılına kadar bir toparlanma sergileyerek 1999 yılında % (1.30) ve 2009 yılında %(0.20) olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılından 2019 yılına kadar ise azalış göstermiş ve 2013 yılında %(-2.34) en yüksek orana ulaşmıştır. 2020 yılında ise tekrar bir toparlama eğilimi göstererek %(0.15) olarak gerçeklemiştir.

Bu ülkelerin bütçe açıkları konusunda daha net bir bilgi ortaya koymak amacıyla Şekil 2’de BRICS-T ülkelerine ilişkin bütçe açıklarının GSYH içindeki payları yer almaktadır.

Şekil 2. Ülkelerin Bütçe Açıkları (%GSYH)

Kaynak: World Bank

Şekil 2'den izleneceği üzere, BRICS-T ülkeleri arasında bütçe dengesizliği en yüksek olan ülkeler Türkiye ve Brezilya'dır. Brezilya'da bütçe açıklarının yıllar itibariyle azaldığı; Türkiye'de ise arttığı görülmektedir. Çin, Hindistan, Rusya ve Güney Afrika gibi ülkelerde ise yıllar itibariyle bütçe dengesinde iyileşmeler olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Yönetim Göstergeleri

Ülke	Yıl	İfade Hakkı ve Hesap Verilebilirlik	Politik İstikrar	Devlet Etkinliği	Düzenleyici Kalite	Hukuk Kuralı	Yolsuzluğun Kontrolü
Brezilya	1996	0.24	-0.22	-0.14	0.30	-0.22	-0.02
	2020	0.26	-0.42	-0.45	-0.16	-0.18	-0.34
Çin	1996	-1.36	-0.10	-0.35	-0.27	-0.55	-0.27
	2020	-1.65	-0.29	0.65	-0.08	-0.06	-0.07
Hindistan	1996	0.48	-0.97	-0.11	-0.55	0.31	-0.38
	2020	0.15	-0.86	0.39	-0.14	-0.02	-0.24
Rusya	1996	-0.22	-1.17	-0.45	-0.43	-0.79	-1.05
	2020	-1.08	-0.73	0.03	-0.44	-0.76	-0.91
Güney Afrika	1996	0.84	-0.38	1.02	0.52	0.09	0.73
	2020	0.70	-0.24	0.30	0.20	-0.12	0.06
Türkiye	1996	-0.13	-1.26	-0.08	0.10	-0.14	-0.15
	2020	-0.86	-1.19	-0.04	-0.01	-0.36	-0.34

Kaynak: World Bank Governance Indicators

Tablo 1’de BRICS-T ülkelerinin yönetim göstergeleri yer almaktadır. Genel olarak incelendiğinde; Çin, Rusya ve Türkiye’de yıllar itibariyle yönetim göstergeleri değerlerinin düşük olduğu görülmektedir. Öte yandan, ilgili ülkeler içinde Brezilya ve Hindistan’da ifade hakkı ve hesap verilebilirlik göstergesi dışında diğer yönetim göstergelerinin düşük olduğu; Güney Afrika’da ise politik istikrar göstergesi dışında diğer yönetim göstergelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum Brezilya ve Hindistan’da vatandaşların ifade, örgütlenme ve basın özgürlüklerinin olduğu ve baskıya maruz kalmadıklarını; Güney Afrika’da ise politik istikrarsızlığın varlığını göstermektedir.

4. Literatür Araştırması

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede bütçe açığı konusu 1970’lerden bu yana maliye yazının önemli makroekonomik sorunlarından biri olarak görülmüştür. Bu çerçevede, bütçe açıklarının belirleyicileri konusunda teorik ve ampirik literatür oldukça zenginleşmiş ve çeşitlenmiştir. Ancak, 1990’lardan sonra bütçe açıklarının sadece ekonomik belirleyiciler dikkate alınarak açıklanamayacağı kurumsal ve siyasi belirleyicilerinde söz konusu açıklar üzerinde etkili olduğu ve analizlere dahil edilmesi gerektiği yönünde literatürde yaygın bir anlayış ortaya çıkmıştır. Özellikle, koalisyon hükümetleri, hükümet sistemi, fırsatçı ve partizan davranışlar, hükümet ideolojisi, demokrasi, politik istikrar gibi kurumsal ve siyasi değişkenler ile bütçe açıkları arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların sayısı oldukça fazladır (Bkz. Alesina ve Tabellini (1987, 1990); Roubini ve Sachs (1989); Grilli vd. (1991); Edin ve Ohlsson (1991); Alesina ve Drazen (1991); Alesina ve Perotti (1995); Persson ve Tabellini (1997); Alesina vd. (1997) ve Stein vd. (1998)). Konuya ilişkin ampirik literatür çalışmalarının bazıları Tablo 2’de özetlenmektedir.

Tablo 2. Ampirik Literatür Taraması

<i>Yazar(lar)</i>	<i>Ülke ve Dönem</i>	<i>Yöntem</i>	<i>Bulgular</i>
Roubini (1991)	92 gelişmiş ve gelişen ülke (1950-1988)	Regresyon analizi	Politik istikrarsızlığın derecesindeki artış bütçe açıklarının artmasına neden olmaktadır.
Edwards and Tabellini (1991)	76 ülke (1971-1982)	Panel veri analizi	Siyasi istikrarsızlık, kamu açığının nedenlerinden biridir.
Haan, Sturm and Beekhuis (1999)	OECD ülkeleri (1979-1995)	Panel veri analizi	Koalisyon hükümeti kamu borcunu artırır ancak bütçe açıkları üzerinde siyasi değişkenlerin etkisine rastlanmamıştır.
Kontopoulos and Perotti	20 OECD ülkesi (1960-1995)	Panel veri analizi	Koalisyondaki parti sayısı ile bütçe açıkları ve kamu

(1999)			harcamaları arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır.
Annett (2002)	19 gelişmiş ülke (1980-2000)	OLS	Seçim sistemi ve politik istikrarsızlık maliye politikası üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.
Lavigne (2006)	61 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke (1990-2002)	Panel veri analizi	Siyasi faktörlerin bütçe dengesinin başarısı ve sürdürülebilirliği üzerinde önemli bir etkisi vardır.
Güvel ve Koç (2010)	33 gelişen ülke (2003-2007)	Yatay kesit analizi	Ekonomik özgürlük seviyesi, kamusal regülasyonların yükü, politik istikrar, kamusal harcamalardaki savurganlık ve hukuk sisteminin etkinliği ile bütçe açıkları arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir.
Hatunoğlu ve Tekeli (2013)	Türkiye (1975-2010)	Zaman Serisi	Hükümetler yeniden seçilebilmek için seçim dönemlerinde harcamaları artırırlar.
Barişik ve Barış (2017)	123 gelişmekte olan ülke (2002-2014)	Panel veri analizi	İfade hakkı ve hesap verebilirlik bütçe açıklarını artırırken; politik istikrar ve düzenleyici kalitedeki iyileşme bütçe açıklarını azaltmaktadır.
Arif ve Hussain (2018)	30 düşük gelirli ve 59 yüksek gelirli ülke (1984-2016)	Panel veri analizi	Politik istikrar düzeyindeki artış bütçe açıklarını azaltmakta ancak yolsuzluktaki artış ise bütçe açığını arttırmaktadır.
Ezzat ne Hosni (2019)	152 ülke (2003-2012)	Panel veri analizi	İyi bir yönetim kalitesi bütçe açığını azaltmakta ve bu da ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır.
Ho vd. (2021)	86 gelişmekte olan ülke (2002-2019)	GMM	Bütçe açığı-enflasyon ilişkisinin yönetim kalitesine bağlı olduğu ve bütçe açığı ve yönetim kalitesindeki kötüleşmenin gelişmiş ülkelerde deflasyonist gelişmekte olan ülkelerde ise enflasyonist tespit edilmiştir.

Görüldüğü üzere, literatürde yer alan ampirik çalışmaların ağırlıklı olarak OLS ve GMM gibi panel veri çalışmalarından olmaktadır. Ayrıca, mevcut çalışmaların daha çok yönetim kalitesinin bileşenleri olan politik istikrar, kamu etkinliği, yolsuzluk, ifade ve hesap verilebilirlik ve bütçe açıkları üzerine odaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla,

gözlemlenebildiği kadarıyla, hem yönetim kalitesinin hem de yönetim kalitesini demokratik kalite ve teknik kalite olarak değerlendirip bunların bütçe açıkları üzerinde etkisine değinen çalışmaların mevcut literatürde yeterli düzeydedir. Bu bağlamda, bu çalışmanın, literatürde görece az incelenen BRICS-T ülkeleri genelinde özgü olması ve yönetim kalitesinin demokratik kalite ve teknik kalite olarak değerlendirerek bütçe dengeleri üzerindeki etkisinin nispeten yeni bir yöntem olan Kónya (2006) Bootstrap Panel Granger nedensellik testi yardımıyla ampirik olarak araştırılması nedeniyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

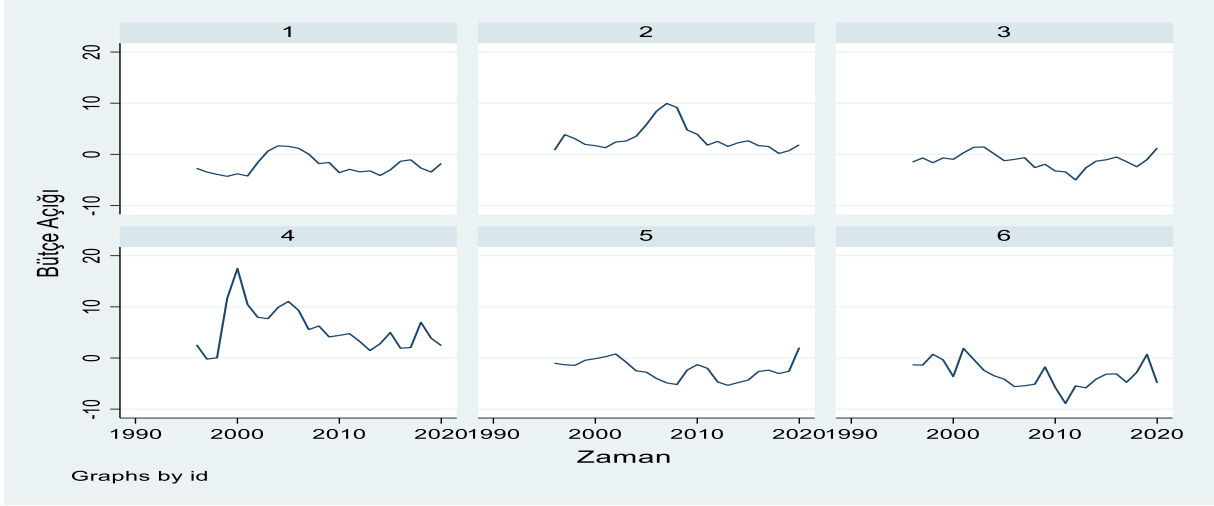
5. Ekonometrik Metodoloji ve Bulgular

Çalışmada ele alınan ülkelerde bütçe açıkları-yönetim kalitesi ilişkisi ve bu ilişkinin yönü Bootstrap panel Granger nedensellik testi ile analiz edilecektir. Çalışmada kullanılacak veri seti ve araştırmanın metodolojisine aşağıda ayrıntılı olarak yer verilmektedir.

5.1. Veri Seti

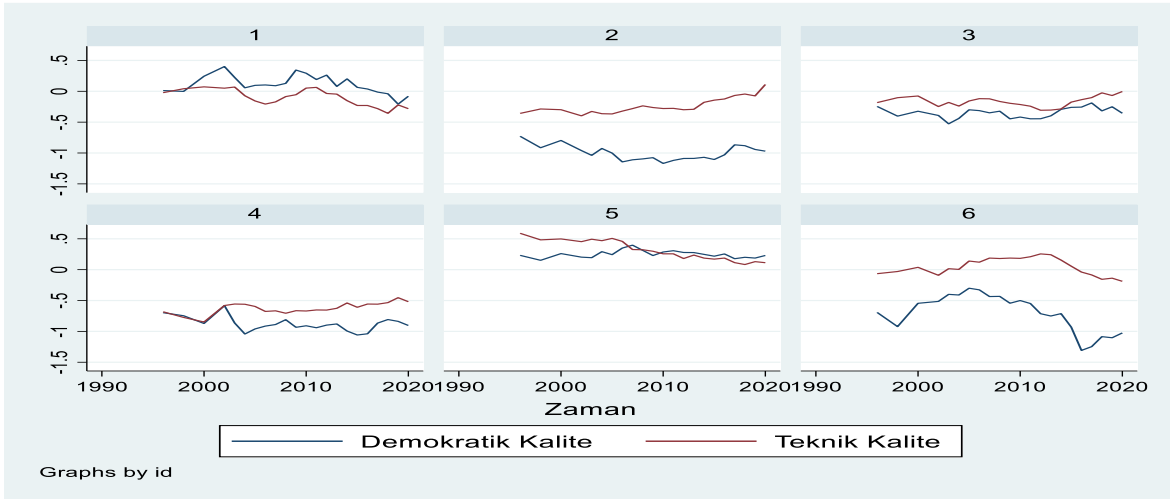
Bu çalışmada yükselen piyasa ekonomileri olarak adlandırılan BRICS-T ülkelerinde (Brezilya, Çin, Hindistan, Güney Afrika, Rusya ve Türkiye) 1996-2020 dönemi için bütçe açıkları ve yönetim kalitesi arasındaki nedensel ilişki Kónya (2006) tarafından geliştirilen ve nispeten yeni bir yöntem olan Bootstrap Panel Granger nedensellik testi ile araştırılmıştır. Çalışmada analiz döneminin 1996 yılından başlamasının temel nedeni, araştırmaya konu olan yönetim kalitesi göstergelerinin 90'lı yılların ortalarından itibaren oluşturulmaya başlanmasıdır. Kısacası, veri setinin veri kısıtından dolayı geri dönük genişletebilme olanağı mevcut değildir. Bu çalışmada bütçe açıkları ve yönetim kalitesi değişkenleri ve bu değişkenlere ait 25 yıllık dönemi kapsayan yıllık veri seti kullanılmıştır. Çalışmaya konu olan ülkelerde bütçe açıklarının GSYİH içindeki payı, yönetim kalitesinin göstergesi olarak da demokratik kalite ve teknik kalite esas alınmıştır. Yönetim göstergeleri; ifade hakkı ve hesap verebilirlik, politik istikrar, devlet etkinliği, düzenleyici kalite, hukuk kuralı ve yolsuzluğun kontrolü olmak üzere altı göstergeden oluşmaktadır. Demokratik kalite yönetim göstergelerinin siyasi durumla ilişkili ilk iki (ifade hakkı ve hesap verebilirlik ve politik istikrar) göstergesinin; teknik kalite ise yönetim göstergelerinin kurumsal kalite ve etkinlikle ilişkili son dört (devlet etkinliği, düzenleyici kalite, hukuk kuralı ve yolsuzluğun kontrolü) göstergesinin ortalaması alınarak elde edilmiştir (Bkz. Helliwell ve Huang, 2008; Ott, 2011). Çalışmada kullanılan veriler World Bank ve World Bank's Worldwide Governance Indicators veri tabanlarından temin edilmiştir.

Şekil 3 ve Şekil 4'de BRICS-T ülkesinin bütçe açıkları ve yönetim kalitesi (demokratik kalite ve teknik kalite) değişkenlerinin eğim grafikleri gösterilmektedir.

Şekil 3. Ülkelerin Bütçe Açığına Ait Eğimler

Ülkelerin bütçe açıkları grafiğine bakıldığında; Çin (2) ve Rusya (4) genelde düşük olduğu, Brezilya (1), Hindistan (3), Güney Afrika (5) ve Türkiye (6) genelde yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Ülkelerin Yönetim Kalitesine (Demokratik Kalite ve Teknik Kalite) Ait Eğimler

Ülkelerin yönetim kalitesi grafiğine bakıldığında; demokratik kalitenin Brezilya (1), Hindistan (3) ve Güney Afrika (5) genelde yüksek, Çin (2), Rusya (4) ve Türkiye (6) genelde düşük olduğu görülmektedir. Yine aynı grafikte görüldüğü üzere teknik kalitenin Rusya (4) genelde düşük, Brezilya (1), Çin (2), Hindistan (3), Güney Afrika (5) ve Türkiye (6) genelde yüksektir.

5.2. Yöntem ve Model

Çalışmanın ampirik analizinde bütçe açıkları ve yönetim kalitesi arasındaki nedensel ilişkiyi belirlemek amacıyla tahmin edilen iki ayrı panel veri tahmin modeli aşağıdaki gibidir:

$$\text{Model I: } BudDef_{it} = \beta_0 + \beta_1 DemQua_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$\text{Model II: } BudDef_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 TecQua_{it} + u_{it} \quad (2)$$

Modellerin tümünde bütçe açıkları ($BudDef_{it}$) bağımlı değişken; demokratik kalite ($DemQua_{it}$) ve teknik kalite ($TecQua_{it}$) bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Modellerde yer alan değişkenlere ilişkin alt indisler “i” ülkeleri, “t” zaman boyutunu, “ β ” ve “ α ” sabit terimleri, “ ε ” ve “ μ ” ise hata terimlerini ifade etmektedir.

Panel veri modellerinde nedenselliğin yönünü belirlemek için Kónya (2006) tarafından geliştirilen Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan modellerde Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testine geçmeden önce yatay kesit bağımlılığı ve heterojenlik varsayımının geçerliliği sınanmıştır. Yatay kesit bağımlılığı, birimler arasında bağlantılı olup olmadığı konusunda bilgi verir. Bu doğrultuda, modellerde yatay kesit bağımlılığını sınamak adına Breusch-Pagan (1980) LM testi, Pesaran (2004) CD_{LM} testi, Pesaran vd. (2008) CD testi ve Pesaran vd. (2008) LM_{adj} testi kullanılmıştır. Breusch-Pagan (1980) tarafından geliştirilen LM testi ve Pesaran (2004) CD_{LM} testi T>N durumu için, Pesaran vd. (2008) CD testi N>T durumu için Pesaran vd. (2008) tarafından geliştirilen LM_{adj} testi ise kesit (N) ve zaman (T) boyutunun büyük olduğu durumlar için kullanılabilir. Ayrıca, söz konusu bu testlerin tümünde temel hipotez yatay kesit bağımlılığı olmadığı şeklindedir.

Ülkeler arasındaki eğitim katsayılarının heterojenliğini ya da homojenliğini sınamak için Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen iki delta test istatistiği kullanılmıştır. Bu iki test istatistiğinden sapması düzeltilmiş delta testinin ($\tilde{\Delta}_{adj}$) küçük örneklerde dahi başarılı sonuçlar verdiği görülmüştür. Delta testlerinin temel hipotezi, tüm yatay kesit birimler için “Eğitim katsayıları homojendir” alternatif hipotezi ise “Eğitim katsayıları heterojendir” şeklindedir.

Çalışmada modellerde değişkenler arasında nedenselliğin yönü ve varlığı tespit edebilmek adına Kónya (2006) tarafından geliştirilen Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testinden istifade edilmiştir. Bu test, temelde görünüşte ilişkisiz regresyon modeline ve her bir yatay kesite özgü Wald istatistikleri ve paneldeki nedensellik ilişkisinin varlığını tespit edebilmek için bootstrap kritik değerlerine dayanmaktadır. Öte yandan, bu testin önemli iki avantajından biri birim kök ve eşbütünleşme testi gibi ön testleri gerektirmemesi, diğeri ise tüm panel için ortak bir hipotez gerektirmemesidir. Bu test uygulandığında serilerin eşbütünleşik ve durağan olup olmadığının araştırılmasına gerek duyulmamaktadır. Ayrıca, yatay kesit bağımlılığına izin vermesinden dolayı daha gerçekçi bir varsayımına dayanmaktadır. Bu testin bir diğer özelliği de

heterojeniteye izin vermesidir. Böylelikle bu testle araştırmacı her ülke için ayrı ayrı sonuçlara ulaşabilmekte ve ülkeler arasında karşılaştırma yapabilmeye olanağı elde edebilmektedir. Çalışmada bu test biçiminin tercih edilmesinde bu gerekçeler neden olarak düşünülebilir (Konya, 2006, s.990-991).

Bootstrap Panel Granger Nedensellik testi görünürde ilişkisiz regresyon modeline (SUR) dayandığı için çalışmada tahmin edilecek modeller aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

Model I

$$BudDef_{N,t} = \alpha_{1,N} + \sum_{i=1}^{ml_1} \beta_{1,N,j} BudDef_{N,t-j} + \sum_{i=1}^{ml_1} \gamma_{1,N,j} DemQua_{N,t-j} + \varepsilon_{1,N,t} \quad (3)$$

$$DemQua_{N,t} = \alpha_{2,N} + \sum_{i=1}^{ml_2} \beta_{2,N,j} BudDef_{N,t-j} + \sum_{i=1}^{ml_2} \gamma_{2,N,j} DemQua_{N,t-j} + \varepsilon_{2,N,t} \quad (4)$$

Model II

$$BudDef_{N,t} = \beta_{1,N} + \sum_{i=1}^{ml_1} \Phi_{1,N,j} BudDef_{N,t-j} + \sum_{i=1}^{ml_1} \lambda_{1,N,j} TecQua_{N,t-j} + \mu_{1,N,t} \quad (5)$$

$$TecQua_{N,t} = \beta_{2,N} + \sum_{i=1}^{ml_2} \Phi_{2,N,j} BudDef_{N,t-j} + \sum_{i=1}^{ml_2} \lambda_{2,N,j} TecQua_{N,t-j} + \mu_{2,N,t} \quad (6)$$

Bu çalışmada 1996-2020 dönemi için BRICS-T ülkeleri özelinde Model I’de bütçe açıkları (BudDef) ile demokratik kalite (DemQua) arasındaki, Model II’de ise bütçe açıkları (BudDef) ile teknik kalite (TecQua) arasındaki nedensellik ilişkisi Bootstrap Panel Granger Nedensellik testinden istifade edilerek araştırılmıştır. Bu doğrultuda yukarıda kurulan modellerde (3-6) yatay kesit sayısı N (i=1,2..N) ve dönem t (t=1,2..T) ile ifade edilmektedir. Değişkenlere ait gecikme uzunlukları ise *ml* ile gösterilmektedir. Ayrıca, akaike bilgi kriterine göre gecikme sayısı maksimum 3, kritik değerler ise 10.000 bootstrap döngüsü ile elde edilmiştir.

5.3. Ampirik Bulgular

Çalışmada bütçe açıkları ve yönetim kalitesi arasındaki nedensellik ilişkisi iki aşamalı olarak analiz edilmiştir. Öncelikle Model I ve Model II için yatay kesit bağımlılığı ve homojenlik testleri, sonrasında ise panel bootstrap nedensellik test sonuçlarına ilişkin bulgular sunulmuştur. Yatay kesit bağımlılığı ve homojenlik testlerine ilişkin sonuçlar Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Yatay Kesit Bağımlılık ve Homojenlik Test Sonuçları

Test İstatistiği	Model I		Model II	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
LM	153.402	0.000	36.551	0.000
CD _{LM}	25.269	0.000	3.935	0.000

<i>CD</i>	3.455	0.000	1.484	0.000
<i>LM_{adj}</i>	35.091	0.000	5.353	0.000
$\tilde{\Delta}$	1.521	0.000	1.831	0.000
$\tilde{\Delta}_{adj}$	2.151	0.001	2.590	0.003

Not: (***), %1 anlamlılık düzeyini göstermektedir. Veri seti 1996-2020 dönemini kapsamaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde yatay kesit bağımlılığı testleri Breusch ve Pagan (1980) LM, Pesaran (2004) CD_{LM} , Pesaran (2004) CD ve Pesaran vd. (2008) LM_{adj} bulgularına göre yatay kesit bağımlılığı bulunmadığını ifade eden sıfır hipotezi çalışmaya konu olan BRICS-T ülkeleri (Brezilya, Çin, Hindistan, Güney Afrika, Rusya ve Türkiye) için tüm modellerde %1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Bir başka ifadeyle, bu bulgular kurulan modellerde yatay kesit bağımlılığı bulunmadığını göstermektedir. Öte yandan, eğim katsayılarının homojenliğine ilişkin $\tilde{\Delta}$ ve $\tilde{\Delta}_{adj}$ testlerinden elde edilen bulgulara göre tüm modellerde eğim katsayılarının homojen olduğunu ifade eden sıfır hipotezi %1 anlamlılık düzeyinde çalışmaya konu olan ülke örneklemini için reddedilmektedir. Bu çerçevede, BRICS-T ülkeleri için Model I ve Model II'de hem yatay kesit bağımlılığı hem de eğim katsayılarının homojen olması nedeniyle çalışmada Konya (2006) bootstrap panel nedensellik testinden istifade edilmiştir.

Konya (2006) Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testi için gerekli olan ön varsayımların sağlanmasının ardından model I ve model II için nedensellik testine geçilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 4 bütçe açığı ve demokratik kaliteye ilişkin Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testi sonuçlarını, Tablo 5 ise bütçe açığı ve teknik kaliteye ilişkin Bootstrap Panel Granger Nedensellik Testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4. Bootstrap Panel Nedensellik Testi Sonuçları (Model I)

$H_0 = \text{Bütçe Açığı (BudDef) demokratik kaliteye (DemQua) neden olmaz}$				
Ülkeler	Wald İstatistiği	Bootstrap Kritik Değerleri		
		%1	%5	%10
Brezilya	0.454	7.464	3.902	2.725
Çin	1.932	19.069	11.892	9.050
Hindistan	1.033	12.497	6.237	4.213
Rusya	6.459**	12.264	6.497	4.578
Güney Afrika	0.767	10.882	5.656	3.763
Türkiye	7.515**	9.516	5.786	4.286
$H_0 = \text{Demokratik kalite (DemQua) bütçe açığına (BudDef) neden olmaz}$				
Ülkeler	Wald İstatistiği	Bootstrap Kritik Değerleri		
		%1	%5	%10
Brezilya	4.019**	6.120	3.131	2.138
Çin	0.646	18.267	11.433	8.865
Hindistan	1.145	10.991	5.747	3.935
Rusya	0.673	14.871	8.683	6.105
Güney Afrika	1.135	7.060	3.870	2.669

<i>Türkiye</i>	1.391	14.019	8.499	6.212
----------------	-------	--------	-------	-------

Not: (***), (**), (*) sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Veri seti 1996-2020 dönemini kapsamaktadır.

Bütçe açığı ile demokratik kalite arasındaki nedensellik ilişkine ait ampirik bulguları gösteren Tablo 4 incelendiğinde, Rusya ve Türkiye’de bütçe açığından demokratik kaliteye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi söz konusu iken Brezilya, Çin, Hindistan ve Güney Afrika’da ise bütçe açığından demokratik kaliteye doğru herhangi bir nedensellik ilişkisi tespit edilmemiştir. Öte yandan, Brezilya’da demokratik kaliteden bütçe açığına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi mevcut iken Çin, Hindistan, Rusya, Güney Afrika ve Türkiye’de demokratik kaliteden bütçe açığına doğru nedensellik ilişkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Bootstrap Panel Nedensellik Testi Sonuçları (Model II)

$H_0 = \text{Bütçe Açığı (BudDef) teknik kaliteye (TecQua) neden olmaz}$				
<i>Ülkeler</i>	<i>Wald İstatistiği</i>	<i>Bootstrap Kritik Değerleri</i>		
		<i>%1</i>	<i>%5</i>	<i>%10</i>
<i>Brezilya</i>	16.439***	9.131	5.341	3.742
<i>Çin</i>	0.285	16.018	9.251	6.314
<i>Hindistan</i>	0.450	30.646	19.183	14.851
<i>Rusya</i>	0.274	16.422	9.598	6.937
<i>Güney Afrika</i>	27.318**	32.706	20.894	16.314
<i>Türkiye</i>	4.835*	10.689	6.513	4.586
$H_0 = \text{Teknik kalite (TecQua) bütçe açığına (BudDef) neden olmaz}$				
<i>Ülkeler</i>	<i>Wald İstatistiği</i>	<i>Bootstrap Kritik Değerleri</i>		
		<i>%1</i>	<i>%5</i>	<i>%10</i>
<i>Brezilya</i>	4.309	12.387	7.928	6.213
<i>Çin</i>	1.225	5.794	3.142	2.233
<i>Hindistan</i>	3.134	15.814	8.964	6.485
<i>Rusya</i>	2.780*	7.429	3.811	2.625
<i>Güney Afrika</i>	2.618	13.247	7.742	5.641
<i>Türkiye</i>	3.815*	9.567	5.117	3.456

Not: (***), (**), (*) sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Veri seti 1996-2020 dönemini kapsamaktadır.

Bütçe açığı ile teknik kalite arasındaki nedensellik ilişkisine ait ampirik bulguları gösteren Tablo 5 incelendiğinde ise Brezilya ve Güney Afrika’da bütçe açığından teknik kaliteye doğru tek yönlü, Rusya’da ise teknik kaliteden bütçe açıklarına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Türkiye’de ise bütçe açıkları ve teknik kalite arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi yakalanmıştır. Öte yandan, söz konusu dönemde Çin ve Hindistan’da bütçe açığı ve teknik kalite arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.

6. Sonuç

Bu çalışmada, 1996-2020 dönemine ilişkin BRICS-T ülkeleri özelinde Kónya (2006) tarafından geliştirilen Bootstrap panel granger nedensellik analizinden yararlanılarak bütçe açığı ile yönetim kalitesi arasındaki nedensellik ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmada yönetim kalitesi WGI'ların altı göstergesi ile ölçülmüş ve demokratik kalite ve teknik kalite şeklinde sınıflandırılmıştır.

Çalışmada elde edilen ampirik bulgular; Rusya ve Türkiye'de bütçe açıklarından demokratik kaliteye doğru nedensel bir ilişkinin varlığını ortaya koysa da, demokratik kalitedeki bozulmanın bütçe açıklarını arttırdığını göstermektedir. Brezilya'da ise, demokratik kaliteden bütçe açıklarına doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu; ifade hakkı, şeffaflık ve hesap verilebilirlikten yoksun, demokratik bir yönetim anlayışının olmayışı, Brezilya için bütçe açıklarını ortaya çıkaran ve besleyen faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, ülkede iktidardaki hükümetin anayasaya uygun hareket etmediği, vatandaşların özgürce düşüncelerini ifade edemediği ve siyasi seçimlerin sağlıklı bir ortamda gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu nedenle bütçe açıklarını azaltmak için Brezilya'nın demokratik kalitesini arttırmaya yönelik politikalara öncelik vermesi gerekmektedir.

Bütçe açıkları ile teknik kalite arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ise; Brezilya ve Güney Afrika'da bütçe açıklarından teknik kaliteye doğru bir nedensellik ilişkisine varken, Rusya'da teknik kaliteden bütçe açıklarına doğru bir nedensellik bulunmaktadır. Türkiye'de ise, bütçe açıkları ile teknik kalite arasında çift yönlü yani geri beslemeli bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. BRICS-T ülkelerinden Çin ve Hindistan'da ise, bütçe açıkları ile yönetim kalitesi arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi ortaya konulamamıştır. Bu sonuçlar, Rusya ve Türkiye'nin bütçe açıklarının büyümesinde ilgili ülkelerde iyi bir teknik kalitenin var olmamasının bir etken olduğuna işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu ülkelerin devlet etkinliği, hukuk kuralı, düzenleyici kalite ve yolsuzluk gibi yönetim kalitesi göstergelerinin düşük olması ilgili ülkelerde bütçe açıklarının artmasında etkilidir. Bu nedenle, bu ülkeler bütçe açıklarını azaltmak için, kamu hizmet sunumlarının kalitesini arttırmak, özel sektörün gelişimini teşvik etmek, vatandaşların topluma ve devlete güvenini tesis etmek ve yolsuzluğu azaltmaya yönelik politikalara ağırlık vermesi gerekmektedir. Ayrıca, elde edilen bulgulardan Brezilya ve Güney Afrika'da teknik kalitenin bozulmasında bütçe açıklarının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, iyi bir yönetim kalitesinin varlığı BRICS-T ülkeleri özelinde bütçe açıklarını iyileştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu ülkelerde politika yapıcılarının siyasi durumu ve

kurumsal kalite ve etkinliği arttırmaya yönelik politikalara ağır vermeleri durumunda önemli bir makroekonomik değişken olan bütçe açığı kontrol edebilir ve sürdürülebilir düzeyde tutabileceklerini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Alesina, A., Drazen, A. (1991). Why Are Stabilizations Delayed?, National Bureau of Economic Research, NBER Working Paper Series, Working Paper, No. 3053.
- Alesina, A., Perotti, R. (1995). The Political Economy of Budget Deficits. IMF Staff Papers, 42(1), 1-31.
- Alesina, A., Rodrik, D. (1994). Distributive Politics and Economic Growth, The Quarterly Journal of Economics, 109(2), 465-490.
- Alesina, A., Roubini, N., Cohen, G. (1997). Political Cycles and the Macroeconomy, MIT Press, Cambridge, MA.
- Alesina, A., Tabellini, G. (1987). A Positive Theory of Fiscal Deficits and Government Debt in a Democracy, NBER, Working Paper, No. 2308.
- Annett, A. (2002). Politics, Government Size and Fiscal Adjustment in Industrial Countries. IMF Working Paper, No. 02/162.
- Arif, A., Hussain, M. (2018). The Role of Governance and Political Institutions for Budget Deficit for Low and High Income Countries: A Panel Data Analysis, European Research Studies Journal, Special Issue 3, 357-366.
- Barişik, S., Barış, A. (2017). Impact of Governance on Budget Deficit in Developing Countries, Theoretical and Applied Economics, 2(611), 111-130.
- Bevir, M. (2009). Key Concepts in Governance, Sega Published Ltd. London.
- Caluser, M., Salagean, M. (2007). Good Governance in Multiethnic Communities Conditions, Instruments, Best Practices, Ways to Achieve and Measure Good Governance At The Local Level. Ethnocultural Diversity Resource Center and the King Baudouin Foundation.
- Clements, B., Gupta, S., Inchauste, G. (2004). Fiscal Policy for Development: An Overview, In Helping Countries Develop: The Role of Fiscal Policy, ed. S. Gupta, B. Clements and G. Inchauste, Washington, D.C., International Monetary Fund, Canada Working Paper, No. 2006-1.
- De Haan, J., Sturm, J., Beekhuis, G. (1999). The Weak Government Thesis: Some New Evidence, Public Choice, 101,163-176.
- Debrun, X., Hauner, D., Kumar, M. (2009). Independent Fiscal Agencies, Journal of Economic Surveys, 23(1), 44-81.
- Dennis A. R. (2007). Public Administration and Democratic Governance: Governments Serving Citizens, 7th Global Forum on Reinventing Government Building Trust in Government 26-29 June, Vienna, Austria.
- Doğru, B., Şentürk, S. H. (2013). Latin Amerika Ülkelerinde Bütçe Açığı ve Enflasyon Arasındaki Eş Bütünleşme İlişkisinin Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 41, 89-109.
- Edin, P.A., Ohlsson, H. (1991). Political Determinants of Budget Deficits: Coalition Effects Versus Minority Effects, European Economic Review, 35, 1597-1603.
- Edwards, S., Tabellini, G. (1991). Political Instability, Political Weakness and Inflation: An Empirical Analysis, National Bureau of Economic Research. No. w3721.
- Eroğlu, H.T. (2013). Kamu Yönetiminde Hiyerarşi. Ağ, Piyasa ve Aktörler Düzleminde Yönetişim, Yönetişim. Edit. M. Akif Çukurçayır ve H. Tuğba Eroğlu. Çizgi Kitabevi. Konya.
- Ezzat, S., Hosni, R. (2019). Budget Deficit Volatility, Institutional Quality and Macroeconomic Performance, International Journal of Euro-Mediterranean Studies, 12(2), 21-40.
- Grilli, V., Masciandaro, D., Tabellini, G. (1991). Political and Monetary Institutions and Public Financial Policies in the Industrial Countries, Economic Policy, A European Forum, 6(2), 341-92.
- Güvel, E. A., Koç, A. (2010). Bütçe Açıklarının Politik ve Kurumsal Belirleyicileri: Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir Uygulama, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 286-301.
- Haibin, N. (2012). BRICS in Global Governance: a Progressive Force?, Friedrich-Ebert - Stiftung, Dialogue on Globalization.
- Hatunoğlu, H., Tekeli, R. (2013). Budget Deficits and Democracy: The Case of Turkey. Sosyoekonomi. 19(19), 336-349.
- Ho, T. T., Nguyen, V. B., Nguyen, T. B. N. (2021). The different role of governance in the fiscal deficit – inflation between developed and developing countries, Macroeconomics and Finance in Emerging Market Economies, s.1-12.
- Kaplanoglou, G., Rapanos, V. T. (2011). Fiscal Governance and Budgetary Outcomes, Economic Discussion Reports, 3, 1-48.
- Karakurt, B. (2016). Küresel Krizin Etkilerini Azaltmada Mali Yönetişimin Rolü: BRICS Ülkeleri Örneği. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 12(12), 185-212.
- Kaufmann, D., Kraay, A., Mastruzzi, M. (2011). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. Hague Journal on the Rule of Law, 3(02),220-246.
- Kontopoulos, Y., Perotti, R. (1999). Government Fragmentation and Fiscal Policy Outcomes, Evidence from OECD Countries, Fiscal Institutions and Fiscal Performance, J. Poterba and J. von Hagen (eds.) Chicago.
- Lavigne, R. (2006). The Institutional and Political Determinants of Fiscal Adjustment, Bank of Canada.

- Lundback, E. J. (2008). Medium-term Budgetary Frameworks-Lessons for Austria from International Experience, IMF Working Paper, 08(163), 1-32.
- Narin, M., Kutluay, D. (2013). Değişen Küresel Ekonomik Düzen: BRIC, 3G ve N-11 Ülkeleri, Ankara Sanayi Odası Yayını: 30-50.
- ONeill, J., Wilson, D., Purushothaman, R., Stupnytska, A. (2005). How Solid are the BRICS, Global Economics Paper No.1341, Goldman Sachs, December.
- Persson, T., Tabellini, G. (1997). Political Economics and Macroeconomic Policy, NBER, Working Paper, No.6329.
- Petropoulos, S. 2013. The Emergence of the BRICS - Implications for Global Governance. Journal of International and Global Studies, 37-51.
- Roubini, N. (1991). Economic and Political Determinants of Budget Deficits in Developing Countries, Journal of International Money and Finance, 10, 49-72.
- Roubini, N., Sachs, J. (1989). Government Spending and Budget Deficits Industrial Economies, NBER, Working Paper, No.2919.
- Sandalcılar, Ali R. (2012). BRIC Ülkelerinde ekonomik Büyüme ve İhracat Arasındaki İlişki: Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1): 161-179.
- SGI (2012). Governance Capacities in the BRICS. Bertelsmann Stiftung, 1-120. http://www.sginetwork.org/docs/studies/Governance_Capacities_in_the_BRICS.pdf (Erişim Tarihi:08.01.2022).
- Stein, E., Talvi, E., Grisanti, A. (1998). Institution Arrangements and Fiscal Performance: The Lati American Experience, NBER, Working Paper, No.6358.
- Vandemoortel, M., Bird, K., Toi, A.D, Liu, M., Sen, K., Soares, F. V. (2013).Building Blocks for Equitable Growth: Lessons from the BRICS, Working Paper, 365, 26-29.
- Woo, J. (2003). Economic, Political, and Institutional Determinants of Public Deficits, Journal of Public Economics, 87(3), 387-426.